

Undersøgelse af enkeltfunden støbejernskanon ved Gilleleje

j.nr. 2531



Mikkel H. Thomsen



VIKINGESKIBS
MUSEET

VIR j.nr. NMU 2531
Gilleleje
401311a-

Beretning for undersøgelse af enkeltfund af støbejernskanon

Indholdsfortegnelse

Abstract	1
Undersøgelsens forhistorie.....	2
Administrative data	2
Topografi, terræn og undergrund	2
Målesystem	2
Undersøgelsesmetode.....	2
Undersøgelsens resultater	3
Dato og underskrift	4
Bilag	4

Abstract

En løsfundet kanon, en 3-punds finbanker fundet af en undervandsjæger, er hjemtaget af hensyn til genstandens sikkerhed. Stykket er givetvis kommet til findestedet med materiale opgrabbet i den nærliggende Gilleleje Havn. Umiddelbart under stykket fandtes et fragment af en skibspanke af bøg med spor af kobberforhudning.

Undersøgelsens forhistorie

Undervandsjæger Jesper Stage Petersen fandt kanonen under en dykning og kontaktede Gilleleje Museum (GIM) v./ Michael Hannibal Ahlström. De to besøgte sammen stedet, indmålte fundet med GPS og foretog en forsigtig afrensning omkring kanonen, som blev fotodokumenteret. GIM foretog herefter fundanmeldelse til Vikingeskibsmuseet (VIR).

I området er tidligere anmeldt forskellige enkeltfund; herunder tilstedeværelsen af affald tilført andetsteds fra (se www.dkconline.dk)

Administrative data

Undersøgelsen er udført 25. november 2007 fra undersøgelsesfartøjet *Martha*. Deltagere var Mikkel H. Thomsen (dykker), Anders Jensen (bådfører) og Morten Nielsen (dykkerassistent). Tilstede var også repræsentanter fra GIM.

Lokaliteten, hvor kanonen er redeponeret, er dokumenteret i VIRs arkiv.

Topografi, terræn og undergrund

Findestedet ligger lige øst for Gilleleje Havn på ca. 2 meters dybde. I området findes flere aflange "rev" dannet ved klappning af opgrabbet materiale. I udkanten af et af disse lå kanonen frit eksponeret og liggende delvist ovenpå et fragment af en skibsplanke af bøg fra et kraelbygget, kobberforhudet skib. "Revene" består af blåligt undergrundsler i klumper blandet med alt muligt affald; tegl, sten, tømmer og jerndelev. Den omgivende havbund består derimod af rent sand.



Figur 1: Kanonen og plankefragmentet med "revet" i baggrunden. Fotograf: MHT, © Vikingeskibsmuseet.

Målesystem

Findestedet er indmålt med GPS.

Undersøgelsesmetode

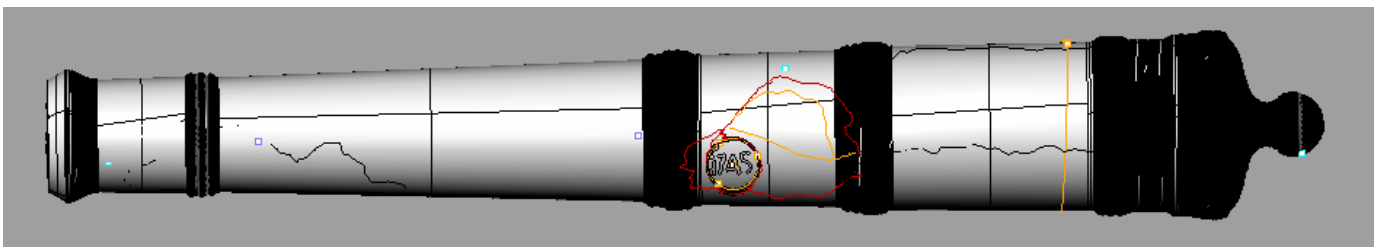
Undersøgelsen sigtede på at fastslå, om kanonen kunne associeres med et skibsvrag, og dermed om yderligere undersøgelse var påkrævet. Da det blev klart at kanonen var et løstliggende fund, blev det besluttet at hjemtage den for at sikre den mod tyveri og naturlig nedbrydning på grund af den udsatte

beliggenhed. Kanonen blev herefter 3D-dokumenteret med museets FARO-arm og redeponeret under vand.

Undersøgelsens resultater

Efter hjemtagningen af kanonen har undersøgelsen sigtet på at identificere stykket og undersøge, hvorledes det kan være havnet på findestedet.

Kanonen (X1; se Figur 2) er fremstillet af støbejern og er meget velbevaret. Den er, bistået af Tøjhusmuseet (TMK), blevet identificeret som en 3-punds finbanker; en type der er fremstillet sidst i 1600-tallet og anvendt helt frem til begyndelsen af 1800-tallet. Den mangler den ene tap og har skader omkring munden. Det kan ikke afgøres, om disse skader er oprindelige, og stykket dermed er en fejlproduktion, der har fungeret som ballastjern eller havnepullert. Den kan naturligvis også sekundært have været anvendt sådan. På den bevarede tap er indstøbt tallet ”1745”. Mundingsdiameteren er 6,9cm og boringens længde er 147cm = 21,3 kalibre.



Figur 2: 3D-opmåling af kanon X1, 1:10. Opmåling: MHT, © Vikingskibsmuseet.

Der er ingen tegn på, at kanonen hører til et skibsvrag beliggende på findestedet. Den eneste maritime genstand i området, som til gengæld lå i umiddelbar sammenhæng med kanonen nedenunder denne (se Figur 1), er et fragment af en skibsplanke af bøg fra et kraelbygget, kobberforhudet skib (X2; se Figur 3). Kobberforhudningen daterer plankefragmentet efter midten af 1700-tallet.

Det aflange ”rev”, hvor kanonen blev fundet, består af blåler og alt muligt affald. Det er tydeligvis dannet ved klappning af opgrabbet materiale. Det er nærliggende at forestille sig, at dette materiale, og dermed kanonen og planken, stammer fra den nærliggende Gilleleje Havn, hvilket muligvis vil kunne påvises gennem arkivalske studier.



Figur 3: Bordplanke X2; ydersiden med kobberforhudningens spigerhuller markeret med gule kortnåle. Fotograf: MHT, © Vikingskibsmuseet

Dato og underskrift

Beretningen er afsluttet d. 22. januar 2008
Mikkel Haugstrup Thomsen

Bilag

Kort med findestedet (1s)

Genstandsliste (1s)

Tegningsliste (1s)

Fotoliste (2s)



Tegningsliste NMU J. nr.: 2531 Sted: Gilleleje, Kanon

TO	TR	Mål	Arki	Tekst
1	0	1:5	sag	Udtegnning af provisorisk opmåling af kanonen foretaget med tommestok i karret. Enkelte detaljer skitse-mæssigt gengivet. Erstatte af 3D-dok.

Fotoliste

J.nr. 2531 Gilleleje

Billednummer	Billedtekst	Fotograf
2531-cd-0001	Kanonen x1 og plankestykket x2 in situ efter let oprydning	Michael Ahlström
2531-cd-0002	Kanonen x1 og plankestykket x2 in situ efter let oprydning	Michael Ahlström
2531-cd-0003	Kanonen x1 og plankestykket x2 in situ efter let oprydning	Michael Ahlström
2531-cd-0004	Recent jerngenstand optaget af finderens; kasseret	Michael Ahlström
2531-cd-0005	Recent jerngenstand optaget af finderens; kasseret	Michael Ahlström
2531-cd-0006	Recent jerngenstand optaget af finderens; kasseret	Michael Ahlström
2531-cd-0007	Recent jerngenstand optaget af finderens; kasseret	Michael Ahlström
2531-cd-0008	Recent jerngenstand optaget af finderens; kasseret	Michael Ahlström
2531-cd-0009	Recent jerngenstand optaget af finderens; kasseret	Michael Ahlström
2531-cd-0010	Kanonens in situ ved museets besigtigelse	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0011	Planke x2 in situ ved museets besigtigelse	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0012	Planke x2 in situ ved museets besigtigelse	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0013	Anders Jensen betjener kædetaljen	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0014	Kanonens letter fra bunden i en sky af lerslam	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0015	Kanonens i kranen; fri af bunden	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0016	Kanonens i kranen på vej op	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0017	Kanonens i kranen på vej op	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0018	Kanonens i kranen på vej op	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0019	Kanonens i kranen på vej op mod MARTHA	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0020	Kanonens i kranen på vej i overfladen	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0021	Kanonens i kranen på MARTHA	Michael Ahlström
2531-cd-0022	Kanonens i kranen på MARTHA	Michael Ahlström
2531-cd-0023	Dykkerassistent Morten Nielsen og Anders Jensen ved kranen ombord på MARTHA	Michael Ahlström
2531-cd-0024	Dykker Mikkel H. Thomsen under hævnings af kanonen	Michael Ahlström
2531-cd-0025	Dykker Mikkel H. Thomsen i overfladen	Michael Ahlström
2531-cd-0026	Plankefragment x2	Michael Ahlström
2531-cd-0027	Dykker Mikkel H. Thomsen, tender Morten Nielsen og assistent Anders Jensen rigger af efter dykket	Michael Ahlström
2531-cd-0028	Plankefragment x2	Michael Ahlström
2531-cd-0029	Morten Nielsen ved roret på MARTHA under opankring på findestedet	Michael Ahlström
2531-cd-0030	Anders Jensen betjener kædetaljen	Morten Nielsen
2531-cd-0031	Kanonens på vej op i kranen	Morten Nielsen
2531-cd-0032	Kanonens på vej op i kranen	Morten Nielsen
2531-cd-0033	Kanonens i overfladen	Morten Nielsen
2531-cd-0034	Bundstykket af kanonen umiddelbart efter hævnings	Morten Nielsen
2531-cd-0035	Dykker Mikkel H. Thomsen, tender Morten Nielsen og assistent Anders Jensen rigger af	Morten Nielsen
2531-cd-0036	Kanonens i kranen bag MARTHA	Morten Nielsen
2531-cd-0037	Mærke på findestedet: Flagstang(?) overet med hushjørne i SV	Michael Ahlström

Billednummer	Billedtekst	Fotograf
2531-cd-0038	Udsigt mod S fra findestedet	Morten Nielsen
2531-cd-0039	Udsigt og mulige mærker mod V fra findestedet	Morten Nielsen
2531-cd-0040	Anders Jensen og Morten Nielsen gør klar til losning af kanonen	Morten Nielsen
2531-cd-0041	Anders Jensen og Morten Nielsen gør klar til losning af kanonen	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0042	Kanonen losses; i billedet Anders Jensen og Morten Nielsen	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0043	Kanonen losses. Morten Nielsen, Anders Jensen, på kajen Michael Ahlström, finder Jesper Stage Petersen samt opløb	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0044	Kanonen i kranen	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0045	Finder Jesper Stage Petersen med kanonen	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0046	Finder Jesper Stage Petersen med kanonen	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0047	Kanonens bundstykke	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0048	Tapper og bånd	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0049	Kanonens bundstykke - med målestok	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0050	Bundstykket ret bagfra	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0051	Mundingen med målestok	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0052	Mundingen	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0053	Kanonen i kranen skråt bagfra	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0054	Gruppebillede med kanonen. Kranførere, Morten Nielsen, Anders Jensen, Michael Ahlström, finder Jesper Stage Petersen samt ?	Mikkel H. Thomsen
2531-cd-0055	Kanonen losses fra MARTHA og placeres i kar ved Fundmodtagelsen. th. Mikkel H. Thomsen	Werner Karrasch
2531-cd-0056	Kanonen i kranen udenfor Fundmodtagelsen; th. Mikkel H. Thomsen	Werner Karrasch
2531-cd-0057	Kanonen i kranen	Werner Karrasch
2531-cd-0058	Kanonen i kranen ved Fundmodtagelsen	Werner Karrasch
2531-cd-0059	Kanonen placeres i kar ved Fundmodtagelsen. Ivan C. Hansen	Werner Karrasch
2531-cd-0060	Kanonen placeres i kar ved Fundmodtagelsen. Ivan C. Hansen og Mikkel H. Thomsen	Werner Karrasch
2531-cd-0061	Bundstykket	Werner Karrasch
2531-cd-0062	Båndene midtpå	Werner Karrasch
2531-cd-0063	Kanonen i kar ved Fundmodtagelsen	Werner Karrasch
2531-cd-0064	Mundingen	Werner Karrasch
2531-cd-0065	Kanonen i kar ved Fundmodtagelsen	Werner Karrasch
2531-cd-0066	Mundingen med målestok	Werner Karrasch
2531-cd-0067	Kanonen placeres i kar ved Fundmodtagelsen. Anette Hjelm Petersen og Mikkel H. Thomsen	Werner Karrasch
2531-cd-0068	Mundingen	Werner Karrasch
2531-cd-0069	Kanonen i kar ved Fundmodtagelsen. Mikkel H. Thomsen, Anna Nørgaard, Anette Hjelm Petersen og tilskuer (?)	Werner Karrasch
2531-cd-0070	Tapper og bånd	Werner Karrasch
2531-cd-0071	Tapper og bånd - med målestok	Werner Karrasch
2531-cd-0072	Bundstykket	Werner Karrasch

Genstandstabel

Fragment Materiale

Nej støbejern

Beskrivelse i øvrigt

Finbanker; antagelig 3 pundig. Prod. sidst i 1600-tallet og anvendt frem til beg. 1800-tallet. Fundet fritliggende på havbunden øst for Gilleleje sammen med tydeligt opgrabbet materiale: Undergrundsler i kugler, jernskrot, tegl og træstykker. På den bevarede tap er indstøbt tallet "1745". Da NM ikke ønsker at accessionere stykket, redeponeres det i VMs museumshavn.

Ja bøg

Planke med jernspir og trænegler. Givetvis skibstømmer. Fundet liggende umiddelbart under kanonen x1. Ene ende er et originalt stød; den anden et forholdsvis recent brud. Spantafstand ca. 35cm. Mange små spirhuller på ydersiden (se foto); givetvis fra forhudning. Langs plankens ene kant ligger de på linje - antyder det, at planken er selve kølbordet, hvor forhudningen er påbegyndt?